

Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

2. Αφύπνιση της Εθνικής Συνείδησης και Προετοιμασία του Αγώνα

Οικονομική Ιστορία της
Ελλάδος
(economichistorygreece.net)

Καθ. Γιώργος Αλογοσκούφης
(www.alogoukoufis.gr)

Ο Ελλαδικός Χώρος και οι Τρεις Αυτοκρατορίες

Μετά το τέλος της κλασικής εποχής και των ελληνοιστικών χρόνων, ο ευρύτερος ελλαδικός χώρος ελέγχεται διαδοχικά από τρεις αυτοκρατορίες:

1. Τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (27π.Χ.-330μ.Χ.)
2. Την Ανατολική Ρωμαϊκή ή Βυζαντινή Αυτοκρατορία (330μ.Χ-1453μ.Χ.)
3. Την Οθωμανική Αυτοκρατορία (1453μ.Χ.-1827μ.Χ.)

Οι δύο πρώτες επηρεάστηκαν έντονα από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και από τον 7ο αιώνα μ.Χ. η βυζαντινή αυτοκρατορία είχε υιοθετήσει την ελληνική γλώσσα, η οποία ήδη ήταν και η γλώσσα της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας, στη σημερινή νοτιοανατολική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή.

Η γλώσσα και η ορθοδοξία ήταν σημαντικό ενοποιητικό στοιχείο του ελλαδικού χώρου μετά το Βυζάντιο και συνέβαλε αρχικά στη δημιουργία ελληνικής εθνικής συνείδησης, και αργότερα στη δημιουργία των συνθηκών για τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας και τη δημιουργία του ελληνικού κράτους.

Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία (330μ.Χ-1453μ.Χ.)

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία (1453μ.Χ.-1827μ.Χ.)

Η ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Γεωγραφική, Κοινωνική και Οικονομική Διάρθρωση και Δραστηριότητα στον Ελλαδικό Χώρο στις αρχές του 19ου Αιώνα

Η κύρια κοινωνική μονάδα στον ελλαδικό χώρο ήταν η οικογένεια και η κοινότητα. Η κύρια οικονομική δραστηριότητα ήταν η πρωτογενής παραγωγή. Γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία.

Το μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου, της Στερεάς Ελλάδας και των Κυκλάδων, που μετά το 1827 αποτέλεσαν το πρώτο Ελληνικό κράτος ήταν ορεινό, με μικρές κοιλάδες που οδηγούσαν στα παράλια.

Η κύρια γεωργική παραγωγή ήταν κατά συνέπεια μεσογειακά προϊόντα, όπως ελιές και ελαιόλαδο, το αμπέλι, το κρασί και η σταφίδα.

Στα ορεινά η κύρια δραστηριότητα ήταν η κτηνοτροφία, κυρίως αιγοπρόβατα, και στα παράλια και τα νησιά η αλιεία αλλά και η εμπορική ναυτιλία. Στις λίγες πεδιάδες καλλιεργούνταν δημητριακά.

Λόγω του δύσβατου του εδάφους, της απουσίας χερσαίων μεταφορικών υποδομών και της ληστείας, το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου γινόταν δια θαλάσσης. Εκεί ο μεγαλύτερος κίνδυνος ήταν η πειρατεία. Για αυτούς τους λόγους, οι τοπικές οικονομίες του ελλαδικού χώρου ήταν σε μεγάλο βαθμό αυτόνομες, ιδίως στα ορεινά.

Στην αυτόνομη συνετέλεσαν και τα μικρά μεγέθη των ελληνικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η έλλειψη εργατών της γης, λόγω του ότι η Ελλάδα ήταν ιδιαίτερα αραιοκατοικημένη. Ακόμη και στα τσιφλίκια, τα οποία κατά βάση ανήκαν είτε στην εκκλησία και τα μοναστήρια, είτε σε Οθωμανούς, είτε σε Χριστιανούς, η καλλιέργεια της γης γινόταν σε μικρές εκμεταλλεύσεις που είχαν παραχωρηθεί σε ακτήμονες γεωργούς.

Ο Ελλαδικός Χώρος το 1791

Η Πολιτική της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι Φαναριώτες, οι Έλληνες Προεστοί και οι Κλέφτες και οι Αρματολοί

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453, η Οθωμανική Αυτοκρατορία αναγνώρισε τη Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία και τον Πατριάρχη της Κωνσταντινούπολης ως πνευματικό αλλά και πολιτικό ηγέτη της κοινότητας των Ελλήνων Ορθοδόξων Χριστιανών (ρωμιών). Στην Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία παραχωρήθηκαν σημαντικά προνόμια, συμπεριλαμβανομένης της αυτονομίας και της δικαιοδοσίας σε ορισμένες από τις ιδιωτικές διαφορές μεταξύ των Ορθοδόξων Χριστιανών.

Από τα τέλη του 17ου αιώνα, έλληνες χριστιανοί που κατοικούσαν στο Φανάρι, την περιοχή γύρω από την έδρα του Πατριάρχη, είχαν αποκτήσει σημαντική πολιτική δύναμη και επιρροή. Οι 'Φαναριώτες' κυριάρχησαν στην ισχυρή θέση του Μεγάλου Δραγουμάνου, του επίσημου μεταφραστή του Αυτοκρατορικού Συμβουλίου, αλλά και της θέσης του Πρίγκιπα (Βοϊβόδα) των ημι-αυτόνομων Δουναβιακών Πρωτευουσών της Μολδαβίας και της Βλαχίας, δηλαδή της σημερινής Ρουμανίας.

Υπήρχε επίσης μια τοπική χριστιανική ορθόδοξη αριστοκρατία στην Νότια Ελλάδα, κυρίως στην Πελοπόννησο. Οι προεστοί (κοτζαμπάσηδες) ήταν οι ηγέτες των κοινοτήτων τους. Αποτελούσαν μέρος της οθωμανικής διοίκησης, καθώς ήταν συνήθως υπεύθυνοι για τη συλλογή των φόρων.

Αυτοί οι τοπικοί άρχοντες υποστηρίζονταν από ιδιωτικές ένοπλες ομάδες και είχαν άμεσες διασυνδέσεις με την οθωμανική κυβέρνηση και το Πατριαρχείο. Έπρεπε να χειριστούν επικίνδυνες ομάδες ληστών ('κλέφτες') που είχαν υπό τον έλεγχό τους τις ορεινές περιοχές της Πελοποννήσου (Μωριά) και της Στερεάς Ελλάδας (Ρουμέλης), αψηφώντας την οθωμανική εξουσία και τους τοπικούς χριστιανούς ορθόδοξους προεστούς. Σε ορισμένες περιοχές της Κεντρικής Ελλάδας, η εξουσία και η επιρροή τους ήταν τόσο σημαντικές ώστε να στρατολογούνται από τους Οθωμανούς ως στρατιώτες ('αρματολοί'), με σκοπό να προστατεύουν την περιοχή από τους 'κλέφτες', τον άλλο εαυτό τους. Κλέφτες και αρματολοί συνέχισαν να αλλάζουν στρατόπεδα, σύμφωνα με τα συμφέροντά τους και τις συγκυρίες, εναλλάσσοντας τους δύο ρόλους.

Η Ανάπτυξη του Εμπορίου και της Ναυτιλίας μετά το 18ο Αιώνα

Η οικονομική διάρθρωση και δραστηριότητα στον ελλαδικό χώρο στις αρχές του 19ου , πριν από το ξέσπασμα της Επανάστασης του 1821, καθορίστηκε, μέσα στα πλαίσια των γενικότερων αναδιατάξεων που καταγράφονται στην Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά τον 18ο αιώνα, όταν η αυτοκρατορία επιχειρεί να ενταχθεί στο πλαίσιο των παγκόσμιων εμπορικών ανταλλαγών.

Κατά τον 18ο αιώνα, οι Έλληνες εμπόροι που δραστηριοποιούνταν στα Βαλκάνια και τη Μικρά Ασία, αλλά και στην Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας, καθώς και οι Έλληνες πλοιοκτήτες που ζούσαν σε μικρά νησιά του Αιγαίου και λειτουργούσαν σε ολόκληρη τη Μεσόγειο, κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν μεγάλο πλούτο.

Αυτό συνέβη διότι εκμεταλλευόμενοι τις συγκυρίες, ιδιαίτερα την Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή μετά το Ρωσο-Τουρκικό πόλεμο του 1768-1774, μπόρεσαν να θέσουν υπό τον έλεγχό τους ένα μεγάλο μέρος του εμπορίου της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Στα τέλη του 18ου αιώνα και στις αρχές του 19ου εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία να συμμετάσχουν στο γαλλικό και αγγλικό ναυτιλιακό εμπόριο, παραβιάζοντας τους αποκλεισμούς που είχαν επιβληθεί κατά τη διάρκεια του δεύτερου Εκατονταετούς Πολέμου (1714-1815) και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των Ναπολεοντίων πολέμων (1803-1815). Μία από τις συνέπειες του τέλους των ευρωπαϊκών πολέμων το 1815 ήταν η σχετική αδρανοποίησή του ελληνόκτητου στόλου και η αναζήτηση νέων ευκαιριών.

Η Ανάπτυξη Ελληνικής Εθνικής Συνείδησης και οι Προϋποθέσεις για την Επανάσταση του 1821

Ο δραστήριος ρόλος των Ελλήνων στην ανάπτυξη του εμπορίου, της ναυτιλίας και της βιοτεχνίας της οθωμανικής αυτοκρατορίας μετά το 18ο αιώνα, συνέβαλλε στη σταδιακή οικονομική ενοποίηση του ελληνικού χώρου και στη διαμόρφωση μιας ελληνικής αστικής τάξης, η οποία, παρά τις ιδιομορφίες της, είχε καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη εθνικής συνείδησης και αξιοποίησε τις αντιφάσεις του οθωμανικού συστήματος για λογαριασμό του ελληνισμού.

Επιπλέον, η πνευματική τάξη των ελληνόφωνων ορθόδοξων χριστιανών, λόγω του κοσμοπολιτισμού της, επηρεάστηκε από το διαφωτισμό του 18ου αιώνα, νωρίτερα από τις άλλες ελίτ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μετά τα μέσα του 18ου αιώνα δημιουργήθηκαν σημαντικές εμπορικές, επαγγελματικές και ακαδημαϊκές (κυρίως φοιτητικές) κοινότητες ελληνόφωνων ορθόδοξων χριστιανών στη Βιέννη, σε πολλές μεγάλες ιταλικές πόλεις, στην Οδησό και σε άλλα ευρωπαϊκά μητροπολιτικά και εμπορικά κέντρα. Κάποιοι κληρικοί και γόνοι πλούσιων εμπόρων, μορφωμένοι στο εξωτερικό, ήταν από τους κορυφαίους υποστηρικτές των ιδεών του διαφωτισμού. Τα μεγάλα έργα της φιλοσοφίας του διαφωτισμού μεταφράστηκαν στα ελληνικά και τα ελληνόφωνα σχολεία πολλαπλασιάστηκαν στα βασικά διεθνή εμπορικά κέντρα. Παρά την αντίδραση της συντηρητικής εκκλησιαστικής ιεραρχίας, μετά τη Γαλλική Επανάσταση υπήρξε ευρεία διάδοση των ιδεών του διαφωτισμού ακόμη και στην ηπειρωτική Ελλάδα.

Ήδη από τον 17ο αιώνα, Φαναριώτες, πολλοί πλούσιοι έμποροι, αρκετές τοπικές κοινότητες και η Εκκλησία δημιούργησαν μεγάλο αριθμό τοπικών μικρών σχολείων τα οποία, μέχρι το 19ο αιώνα, αποτέλεσαν τις βασικές εκπαιδευτικές μονάδες στις βαλκανικές χριστιανικές ορθόδοξες κοινότητες και έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και της ελληνικής εθνικής συνείδησης.

Ο ιδιότυπος αυτός ελληνικός διαφωτισμός υπονόμεισε την επιρροή τόσο της Εκκλησίας όσο και της Οθωμανικής Διοίκησης, επανασυνδέοντας τους μορφωμένους χριστιανούς ορθόδοξους με την Αρχαία Ελλάδα και τη Δυτική Ευρώπη. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για μια επανάσταση όχι μόνο εθνική, αλλά και δημοκρατική και φιλελεύθερη.

Τα Ορλωφικά, η Συνθήκη Κιουτσούκ Καϊναρτζή και ο Λάμπρος Κατσώνης

Το 1770 υπήρξε μία πρώτη αποτυχημένη επανάσταση των Ελλήνων, γνωστή και με τη δημώδη ονομασία Ορλωφικά. Ήταν ένα κίνημα ανεξαρτησίας που υποκινήθηκε από τους Ρώσους εναντίον των Οθωμανών κατά τη διάρκεια του Ρωσοτουρκικού πολέμου (1768-74).

Στη διάρκειά της σημειώθηκαν εξεγέρσεις σε διάφορα μέρη της νησιωτικής και ηπειρωτικής Ελλάδας, στην Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Στερεά Ελλάδα και κυρίως στην Πελοπόννησο.

Βασικός υποκινητής αυτής της επανάστασης των Ελλήνων ήταν ο Γεώργιος Παπαζώλης, η δε ονομασία της προήλθε από το όνομα των υποκινητών αυτής, των Ρώσων αξιωματούχων αδελφών Ορλώφ.

Μετά την αποτυχία της επανάστασης, ο Αλεξέι Ορλώφ και οι συνεργάτες τους άρχισαν τη συστηματική καταδίωξη του τουρκικού στόλου στο Αιγαίο, η οποία κατέληξε στη μεγάλη νικηφόρο για τους Ρώσους ναυμαχία του Τσεσμέ (4 Ιουλίου 1770), μεταξύ Χίου και μικρασιατικών παράλιων, η οποία αποτέλεσε μία από τις σοβαρότερες ναυτικές καταστροφές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ωστόσο, οι Ορλώφ δεν κατόρθωσαν να περάσουν τα Δαρδανέλια, όπου στο μεταξύ οι Γάλλοι σύμμαχοι των Τούρκων είχαν οργανώσει την άμυνα και είχαν κατασκευάσει ισχυρά οχυρωματικά έργα. Κατόπιν τούτου εγκαταστάθηκαν στο λιμάνι της Νάουσας στην Πάρο, όπου έμειναν άπρακτοι έως την υπογραφή της συνθήκης Κιουτσούκ-Καϊναρτζή (1774).

Οι ναυτικές επιχειρήσεις των Ρώσων στη νότια Πελοπόννησο, στα νησιά του Αιγαίου και στις δυτικές ακτές της Μικράς Ασίας είχαν οδυνηρές συνέπειες για τους εξεγερθέντες.

Κατά τη διάρκεια του επόμενου Ρωσοτουρκικού πολέμου 1787-1792 δραστηριοποιήθηκε στο Αιγαίο ο Λάμπρος Κατσώνης, αξιωματικός στο ελληνικό τάγμα του Ρωσικού στρατού. Στην Τεργέστη, όπου παρέλαβε από τους εκεί Έλληνες ομογενείς μερικά πλοία, με τα οποία ξεκίνησε τις επιδρομές και τις επιθέσεις κατά των οθωμανικών στο Ιόνιο Πέλαγος και αργότερα στο Αιγαίο. Μετά την ανακωχή μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων αυτοκρατοριών, που συνομολογήθηκε στις 11 Αυγούστου του 1791, συνέχισε τη επαναστατική δραστηριότητά του. Κατέφυγε στη Μάνη, όπου άρχισε να οργανώνει επαναστατικό κίνημα. Εν τω μεταξύ είχε υπογράψει η Συνθήκη του Ιασίου (1792), με την οποία η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η Ρωσία συμφιλιώθηκαν. Το αυτόνομο κίνημά του απέτυχε και μετά από πολλές περιπέτειες ο Λάμπρος Κατσώνης κατέφυγε στην Ρωσία.

Λάμπρος Κατσώνης (1787-1805)

Ο Λάμπρος Κατσώνης (1752 - 1805) ήταν Έλληνας συνταγματάρχης του ρωσικού αυτοκρατορικού στρατού (ή Ναυτικού), ιππότης του ρωσικού Τάγματος του Αγίου Γεωργίου (4ης τάξεως) και ήρωας του απελευθερωτικού κινήματος του 1787.

Γεννήθηκε στη Λιβαδειά και σε νεαρή ηλικία έλαβε μέρος στα Ορλωφικά. Το 1774 κατατάχθηκε ως αξιωματικός στο ελληνικό τάγμα του Ρωσικού στρατού, όπου ανήλθε μέχρι το βαθμό του λοχαγού.

Με την έναρξη του Ρωσοτουρκικού πολέμου (1787-1792), πήγε στην Τεργέστη, όπου παρέλαβε από τους εκεί Έλληνες ομογενείς μερικά πλοία, με τα οποία ξεκίνησε τις επιδρομές και τις επιθέσεις κατά των οθωμανικών στο Ιόνιο Πέλαγος. Σταδιακά επεκτάθηκε και στο Αιγαίο, όπου στις 31 Αυγούστου του 1788 στην Κάρπαθο νίκησε τον Οθωμανικό στόλο. Το 1790 συγκρούστηκε για μια ακόμη φορά με τον Οθωμανικό στόλο, στη ναυμαχία της Άνδρου, αλλά ηττήθηκε χάνοντας τα περισσότερα πλοία του, ενώ ο ίδιος τραυματίστηκε. Κατέφυγε στα Κύθηρα. Κατάφερε να συγκεντρώσει στην Ιθάκη 24 πλοία, όμως πριν αναχωρήσει έφτασαν τα νέα για την ανακωχή μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων αυτοκρατοριών, που συνομολογήθηκε στις 11 Αυγούστου του 1791, και η εντολή να αναστείλει κάθε δραστηριότητα.

Αρνούμενος να υπακούσει στις διαταγές των ανωτέρων του κατέφυγε στη Μάνη, όπου άρχισε να οργανώνει επαναστατικό κίνημα το οποίο όμως απέτυχε και ο ίδιος κατέφυγε στη Ρωσία. Ο Λάμπρος Κατσώνης δολοφονήθηκε το 1805 στην Κριμαία με μυστηριώδη τρόπο.

Αδαμάντιος Κοραΐς (1748-1833)

Ο Αδαμάντιος Κοραΐς (Σμύρνη, 27 Απριλίου 1748 – Παρίσι, 6 Απριλίου 1833), ήταν Έλληνας φιλόλογος με βαθιά γνώση του ελληνικού πολιτισμού. Πατέρας του ήταν ο Ιωάννης Κοραΐς, επιτυχημένος έμπορος μεταξιού με καταγωγή από τη Χίο, που από μικρή ηλικία λόγω ορφάνιας στράφηκε στο εμπόριο. Μητέρα του ήταν η Θωμαΐδα Ρυσίου από μορφωμένη οικογένεια κι από τις ελάχιστες γυναίκες της εποχής που ήξεραν ανάγνωση και γραφή με καταγωγή από το Ρύσιο της Μικράς Ασίας.

Ο Κοραΐς είναι ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του νεοελληνικού διαφωτισμού και μνημονεύεται, ανάμεσα σε άλλα, ως πρωτοπόρος στην έκδοση έργων αρχαίας ελληνικής γραμματείας, αλλά και για τις γλωσσικές του απόψεις στην υποστήριξη της καθαρεύουσας, σε μια μετριοπαθή όμως μορφή της, με σκοπό την εκκαθάριση των πλείστων ξένων λέξεων που υπήρχαν στη γλώσσα του λαού.

Ασχολήθηκε με την ενίσχυση της εθνικής συνείδησης μέσω της δημιουργίας κι εξάπλωσης ενός πολυδαίδαλου δικτύου μεταφοράς ελληνικών βιβλίων στην υπόδουλη ελληνική επικράτεια.

Οι Έλληνες Αστοί, ο Ρήγας Φεραίος και η Δημιουργία της Φιλικής Εταιρείας

Η αστική τάξη που διαμορφώθηκε στον ελλαδικό χώρο δεν είχε τα χαρακτηριστικά της αστικής τάξης της Δυτικής Ευρώπης, η οποία βασιζόταν στην ιδιοκτησία γης και κεφαλαίου. Οι προεστοί στις κοινότητες του ελλαδικού χώρου ήταν συνήθως έμποροι ή κτηματίες στους οποίους είχε παραχωρηθεί το αξίωμα, καθώς και άλλες εξουσίες όπως η είσπραξη των φόρων. Είχαν κατά συνέπεια πολιτική εξουσία, κάτι που τους επέτρεψε να παίξουν ρόλο στη διαμόρφωση εθνικής συνείδησης, αλλά παράλληλα εξαρτώνταν και από τους οθωμανούς που τους είχαν παραχωρήσει τα προνόμια.

Από τέλη του 18ου αιώνα, λόγω της παρακμής της οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι τοπικοί προύχοντες, τόσο οι μουσουλμάνοι όσο και οι χριστιανοί, είχαν συσσωρεύσει μεγάλο πλούτο και είχαν αποσπάσει μεγάλες εξουσίες. Όμως, οι προνομίες και οι εξουσίες που είχαν παραχωρηθεί στους Έλληνες εμπόρους και προεστούς δεν ήταν ασφαλείς, καθώς ήταν δοτές και ανακλητές. Εξ αυτού του λόγου, πολλοί από αυτούς άρχισαν να επιδιώκουν και να προσβλέπουν στην ανεξαρτησία από την οθωμανική επιρροή.

Η Γαλλική Επανάσταση και οι Ναπολεόντιοι Πόλεμοι ήταν γεγονότα που πυροδότησαν τον αγώνα της ανεξαρτησίας. Ο Ρήγας Φεραίος, ένας διανοούμενος και πρόδρομος του αγώνα, προσπάθησε να εξασφαλίσει την υποστήριξη του Ναπολέοντα για μια εξέγερση στα Βαλκάνια, αλλά προδόθηκε και συνελήφθη από τους Αυστριακούς που τον παρέδωσαν στους Οθωμανούς, οι οποίοι τον βασάνισαν και τον εκτέλεσαν. Έγινε ο πρώτος εθνικός ήρωας της σύγχρονης Ελλάδας και ενέπνευσε παρόμοιες επαναστατικές δραστηριότητες, ειδικά στην ελληνική διασπορά, μεταξύ εμπόρων, φοιτητών και μερικών Φαναριωτών.

Μία από τις οργανώσεις που δημιουργήθηκαν μέσα σε αυτό το ιδεολογικό και πολιτικό κλίμα ήταν η 'Φιλική Εταιρεία', μια μυστική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1814 στην Οδησό από τρεις Έλληνες εμπόρους, με σκοπό την προετοιμασία μιας ελληνικής επανάστασης. Οι 'Φιλικοί' είχαν αρχικά περιορισμένη επιτυχία. Ωστόσο, καθώς οικειοποιήθηκαν μια παράδοση ορθόδοξων προφητειών για την ανασύσταση της ανατολικής Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και αφήναν να εννοηθεί ότι είχαν τη στήριξη της τσαρικής Ρωσίας, κατάφεραν εν μέσω της κρίσης της εμπορικής ναυτιλίας μετά το 1815 να προσεταιριστούν και τα πιο παραδοσιακά ελληνορθόδοξα κοινωνικά στρώματα.

Ρήγας Φεραίος (1757-1798)

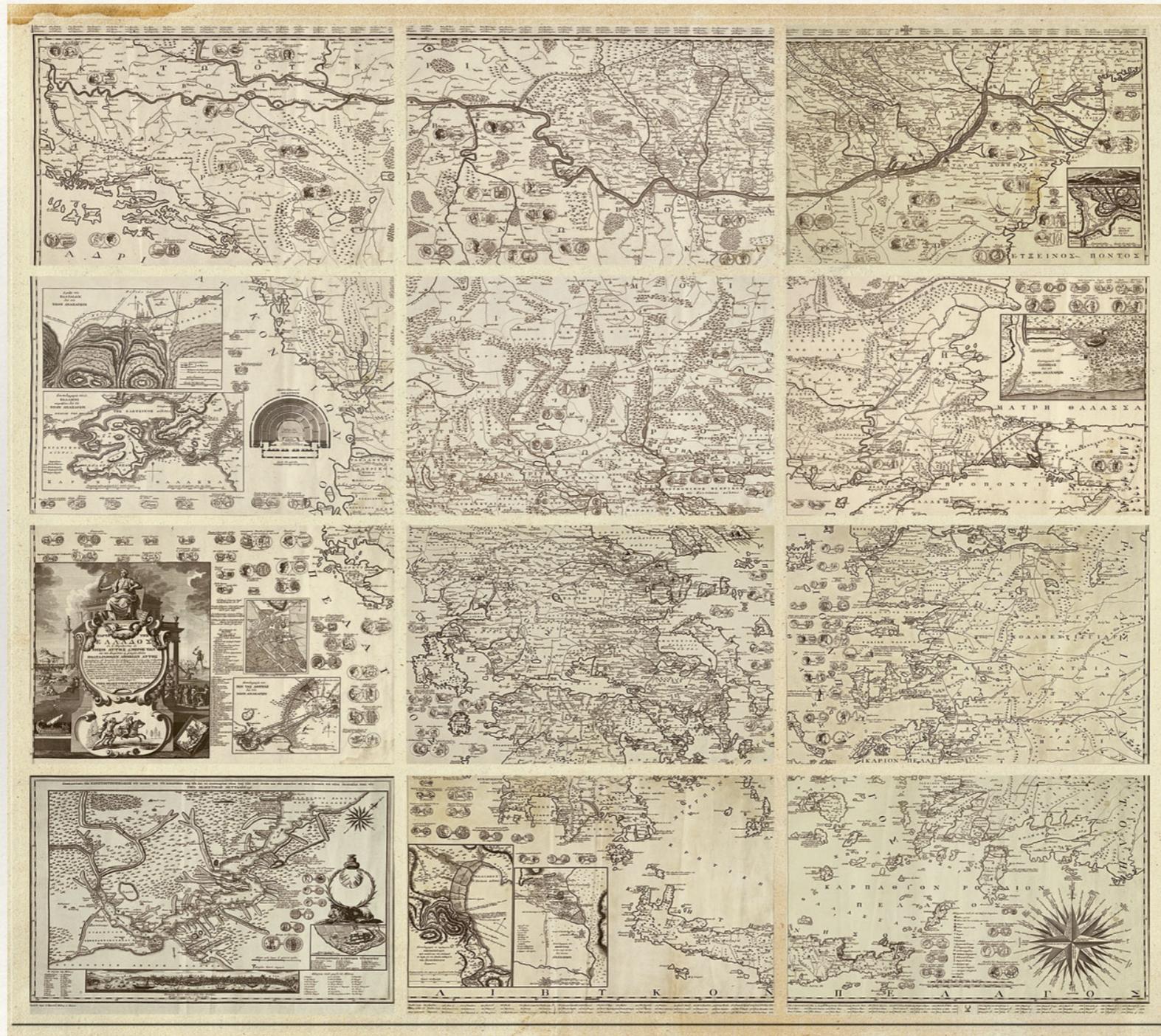
Ο Ρήγας Βελεστινλής ή Ρήγας Φεραίος (Βελεστίνο, 1757 - Βελιγράδι, 24 Ιουνίου 1798) (πραγματικό όνομα: Αντώνιος Κυριαζής), ήταν Έλληνας συγγραφέας, πολιτικός, στοχαστής και επαναστάτης. Θεωρείται εθνομάρτυρας και πρόδρομος της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Γεννήθηκε στο Βελεστίνο, τις αρχαίες Φερές, το 1757, από εύπορη οικογένεια. Διδάχθηκε τα πρώτα του γράμματα στο Βελεστίνο, κατόπιν στη Ζαγορά και στα Αμπελάκια. Κατέληξε στο Βουκουρέστι και κατόπιν στη Βιέννη, αφού περιπλανήθηκε στο Άγιο Όρος, την Κωνσταντινούπολη (όπου γνώρισε τον Αλέξανδρο Υψηλάντη) και το Ιάσιο.

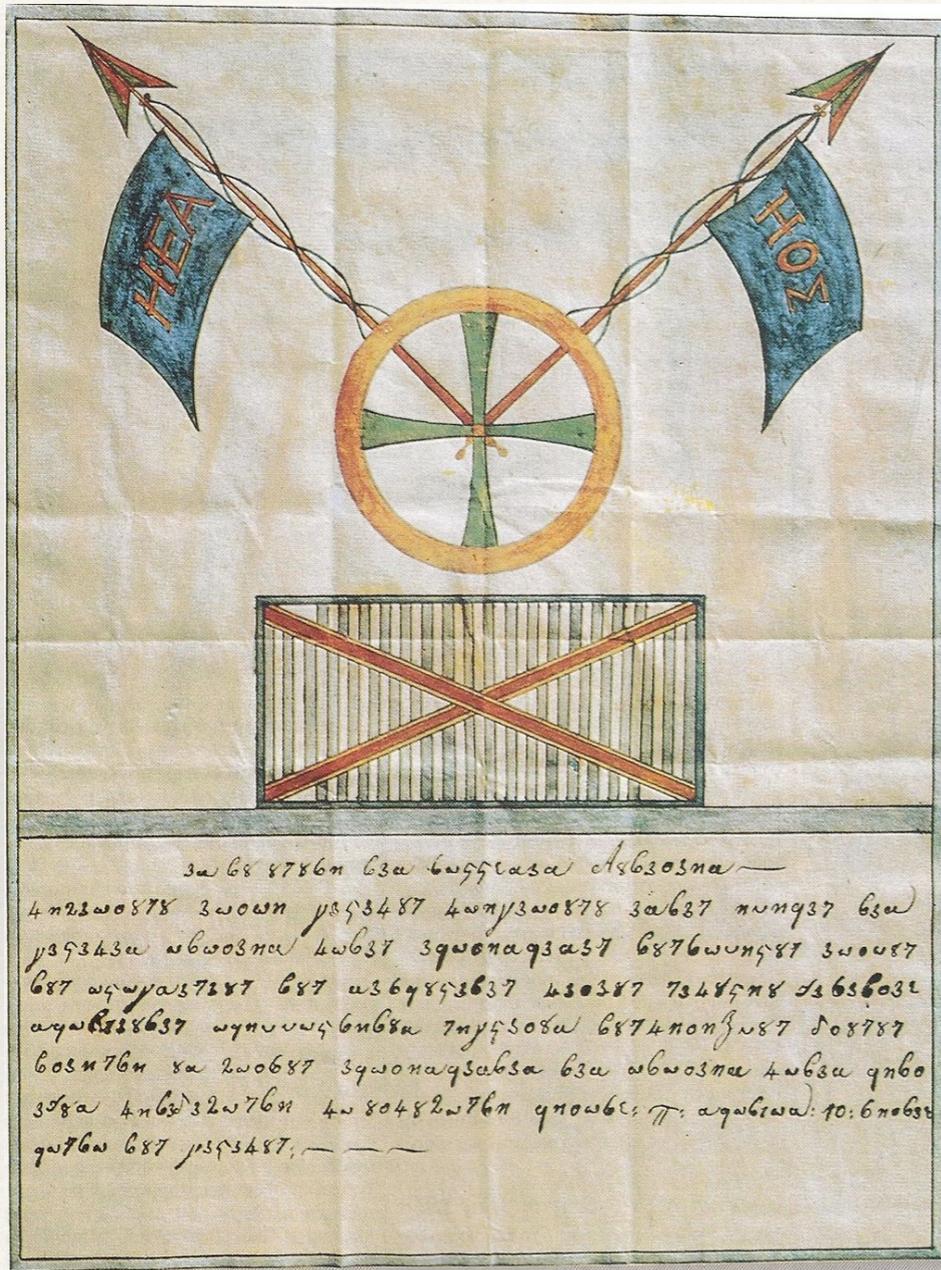
Επηρεασμένος από τον ευρωπαϊκό διαφωτισμό, πίστεψε βαθιά στην ανάγκη της επαφής των Ελλήνων με τις νέες ιδέες που σάρωναν την Ευρώπη και αυτό τον ώθησε στη συγγραφή ή μετάφραση βιβλίων σε δημώδη γλώσσα. Γνωστότερα από αυτά είναι ο *Θούριος*, ένας πατριωτικός ύμνος τον οποίο είχε γράψει το 1797, και η *Χάρτα*, ένας μνημειώδης για την εποχή του χάρτης της Ελλάδας, διαστάσεων 2,07 x 2,07 μ, που αποτελείτο από επί μέρους τμήματα.

Ο ίδιος υπέγραφε ως «Ρήγας Βελεστινλής» ή «Ρήγας ο Θεσσαλός» και ουδέποτε «Φεραίος», κάτι που είναι δημιούργημα μεταγενέστερων λογίων.

Η Χάρτα του Ρήγα

Η Φιλική Εταιρεία

Η Φιλική Εταιρεία ήταν η σημαντικότερη από τις μυστικές οργανώσεις που σχηματίστηκαν για την προετοιμασία επανάστασης για την απελευθέρωση των Ελλήνων από την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Ιδρύθηκε το 1814 στην Οδησό από τον Εμμανουήλ Ξάνθο, τον Νικόλαο Σκουφά και τον Αθανάσιο Τσακάλωφ.

Σκοπός της Φιλικής Εταιρείας ήταν η γενική επανάσταση των Ελλήνων για την 'ανέγερσιν και απελευθέρωσιν του Ελληνικού Έθνους και της Πατρίδος μας'. Οι Φιλικοί αφού μούνταν στην Εταιρεία έδιναν όρκο πίστης και επικοινωνούσαν με κώδικες, ψευδώνυμα και συνθηματικές λέξεις. Ο μυστικός χαρακτήρας της εξηγεί εν μέρει τον περιορισμένο και αμφίσημο χαρακτήρα των τεκμηρίων που άφησε πίσω της.

Η πορεία ανάπτυξης της Φιλικής είναι εντυπωσιακή. Το διάστημα 1814-1816 τα μέλη της αριθμούν περίπου 20. Ως τα μέσα του 1817 αναπτύσσεται κυρίως μεταξύ των Ελλήνων της Ρωσίας και της Μολδοβλαχίας, αλλά και πάλι τα μέλη της δεν υπερβαίνουν τα 30. Όμως, από το 1818 σημειώνονται αθρόες μνήσεις. Κατά το 1820 εξαπλώνεται σε όλες σχεδόν τις περιοχές της Ελλάδας και τις περισσότερες ελληνικές παροικίες του εξωτερικού. Χιλιάδες υπολογίζονται οι μνημένοι, μολονότι είναι γνωστά μόνο 1096 ονόματα. Τους πρώτους μήνες του 1821 τα μέλη της αριθμούν δεκάδες χιλιάδες. Η οργάνωση είχε υπερβεί τα ίδια της τα όρια.

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης και η Επανάσταση

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης (12 Δεκεμβρίου 1792 - 31 Ιανουαρίου 1828) ήταν Έλληνας ευγενής της Ρωσικής αριστοκρατίας, αξιωματικός του Ρωσικού Στρατού που έφερε τον βαθμό του Υποστράτηγου. Το 1820 μνήθηκε στην Φιλική Εταιρεία από τον Εμμανουήλ Ξάνθο και ανέλαβε αρχηγός της (Γενικός Επίτροπος).

Κατά την οργάνωση του σχεδίου από τον Υψηλάντη, η Επανάσταση θα ξεκινούσε από την Πελοπόννησο. Στην απόφαση αυτή συνέβαλαν όχι τόσο οι αβάσιμες υποσχέσεις κάποιων θερμόαιμων και υπεραισιόδοξων Φιλικών, όσο η πεποίθηση του ίδιου ότι οι τότε περιστάσεις ήταν οι πλέον ευνοϊκές.

Ως ημέρα έναρξης της επανάστασης ορίστηκε από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη η 25η Μαρτίου 1821. Είχε μάλιστα επιλεγεί ακριβώς επειδή είναι η ημέρα του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου.

Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι η υλική οργάνωση του όλου κινήματος, δηλαδή ο εφοδιασμός των Ελλήνων με τα αναγκαία πολεμοφόδια, τρόφιμα κ.λπ. χαρακτηρίστηκε από πολύ πρόχειρος μέχρι ανύπαρκτος. Όλοι σχεδόν οι ιστορικοί και ιστοριογράφοι της εποχής εκείνης απορούν πώς πέτυχε η επανάσταση, όταν η συγκέντρωση του υλικού οφειλόταν κυρίως σε ατομικές πρωτοβουλίες, σπασμωδικές και ασυντόνιστες.